

На показники фізичного розвитку дітей впливають такі чинники, як тривалість сну, фізична активність, повноцінність харчування.

Література

1. Катаева А.А, Стребелева Е.А. Дошкольная олигофрено-педагогика. – М.: Владос, 2001. – 208 с.
2. Дмитриев А.А. Педагогические основы коррекции двигательных нарушений учащихся вспомогательной школы в процессе физического воспитания: Автореферат дисс. ...д-ра пед. наук. – Красноярск, 1989. – 41 с.
3. Маллер А.Р., Цикото Г.В. Воспитание и обучение детей с тяжелой интеллектуальной недостаточностью: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. – М.: Издательский центр "Академия", 2003. – 208 с.
4. Мозговой В.М. Характеристика двигательных нарушений у умственно отсталых учащихся // Дефектология. – 1994. – № 3. – С. 34-38.
5. Частные методики адаптивной физической культуры /Под ред. Л.В. Шаповалова. – М.: Советский спорт, 2003. – 464 с.
6. Черник Е.С. Физическая культура во вспомогательной школе: Учеб. пособ. – М.: Учебная литература, 1997. – 320 с.

DEVELOPMENT OF PHYSICAL QUALITIES AT CHILDREN WITH INTELLECTUAL DEVIATIONS

Natalie MIHAYLOVA, Igor GRIGUS

International university "REGI" name of academician Stepan Demjanichuk

Abstract. In clause the analysis of influence of physical development and physical preparation of children with intellectual backwardness on their successful training in other spheres of activity was carried out.

Key words: children with intellectual deviations, physical qualities, physical development

СТРУКТУРА ПІДГОТОВЧО-МОТИВАЦІЙНОГО ЕТАПУ КОРЕКЦІЙНОГО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ З РОЗЛАДОМ МОВЛЕННЯ В УМОВАХ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ШКІЛ-ІНТЕРНАТІВ

Олег ОЛІЙНИК

Львівська державна міжвузівська академія

Постановка проблеми. Аналіз даних спеціальної науково-методичної літератури і наші особисті дослідження показали, що корекцією фізичного, психічного та мовленнєвого стану учнів з розладом мовлення (РМ) займаються досить багато фахівців: лікарі, психологи, психіатри, педагоги. Кожен із них при цьому спирається на свої

фізичний досвід, знання, кваліфікацію та умови, що не завжди приносить бажаний активний результат (дискоординація їх зусиль в процесі розробки корекційних програм).

Такий стан фізичної та соціальної реабілітації учнів з РМ в спеціальних школах-інтернатах спонукав нас до розробки ефективної моделі корекційно-спрямованого фізичного виховання означених учнів. Використання цієї моделі дозволить гармонійно поєднати фізичні, психічні, розумові та мовленнєві можливості дітей, сприяти їхній їх інтеграції в сучасні суспільно-соціальні відносини України.

Аналіз останніх досліджень, публікацій. В основі системи спеціального корекційного навчання учнів з РМ знаходяться психологічні та фізіологічні закономірності рухової, психічної та мовленнєвої діяльності, як основи предметно-практичних дій та спілкування людини. Всі психічні та рухові процеси мають визначені стадії свого розвитку, які знаходяться в тісному зв'язку один з одним, тому і структура корекційно-спрямованого фізичного виховання повинна носити етапний характер [1,2,5,6]. Такий підхід дозволяє використовувати загальні закономірності зв'язку мовлення та психофізичної системи учнів в умовах норми та патології. В учнів з РМ спостерігається та ж послідовність в розвитку мовлення, що і в однолітків загальноосвітніх шкіл. Однак, потрібно зазначити, що для учнів з РМ на розвиток та закріплення мовлення потрібно більше часу. Ця особливість первинного дефекту є основою в регламентації корекційно-спрямованого фізичного виховання і в визначенні пріоритетного використання каузального типу корекції [1-5, 7].

Встановлено, що у процесі розробки програм корекційно-спрямованого фізичного виховання треба враховувати сучасні вимоги до соціально-актуальних питань інтеграції інвалідної дитини в суспільство. Це вимагає розбудови системи корекційних програм, які повинні базуватися на концептуальних положеннях визначення їх структури та організації. Корекційно-компенсаторне навчання та фізичне виховання є загальними та обов'язковими в фізичній та соціальній реабілітації учнів з РМ, тому вони повинні повністю відповідати вимогам державної програми розвитку соціальної освіти в Україні [1-7].

Сучасні дані фізіологічних, психолінгвістичних, психологічних, педагогічних досліджень вимагають від фахівців побудови системи фізичної та соціальної реабілітації учнів з РМ на основі базових положень та принципів теорії і методики фізичної культури, корекційної та спортивної педагогіки, спеціальної психології, які чітко відображають закономірності та механізми розробки змісту і методів корекційної компенсації і реабілітації фізичного, психічного, розумового та мовленнєвого дефекту означених учнів [1, 2, 4, 6].

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив нам виділити такі основні науково-методичні напрямки оптимального досягнення корекційної мети, як: створення соціальної ситуації розвитку (демократизація спеціальної освіти); розвиток активних дій діяльності учнів з вадами мовлення (програмований підхід на основі алгоритмічних приписів алгоритмічного типу); формування вікових, психічних, розумових новоутворень, як структурних компонентів функціональних систем мовленнєвої, розумової, мовленнєвої та рухової діяльності учнів з РМ.

Мета дослідження полягає у розробці та побудові комплексної програми корекційно-спрямованого фізичного виховання означених учнів на засадах системного підходу.

Визначення завдань дослідження було прямо пов'язано з теоретичною моделлю фізичного та психічного розвитку учнів з РМ, на засадах якої означені типи розвитку розглядаються як активний процес, що реалізується ефективно на принципах системного підходу з використанням методичних приписів алгоритмічного типу.

Результати дослідження. Основу проективної моделі фізичної та соціально-педагогічної реабілітації учнів з РМ склала етапна систематизація таких її структурних компонентів як: мета та завдання корекційно-компенсаторного навчання рухових дій різної корекційної спрямованості з урахуванням їх впливу на мовленнєвий апарат; структура дидактико-реабілітаційної мотивації; інформація про складну структуру дефекту; інформація про якісний стан рухової системи учнів (стан здоров'я, фізичний розвиток, моторно-вісцеральна регуляція, розвиток фізичних якостей, рівень нервово-м'язової працездатності, різні форми координації та ін.); система комплексних корекційних та дидактичних засобів корекційного впливу; каузальний тип корекції; система психолого-педагогічного та лікарняно-педагогічного контролю.

Основною формою організації корекційно-компенсаторної роботи з фізичного виховання учнів з РМ на підготовчо-мотиваційному етапі був урок фізичної культури, який за типовими ознаками спрямовувався на формування спеціальних знань, рухових навичок та вмій, розвиток фізичних якостей, нервово-м'язової працездатності, моторно-вісцеральної та вісцеро-моторної регуляції, на удосконалення рівнів рухової та мовленнєвої регуляції, на формування позитивної дидактико-реабілітаційної мотивації. Урок фізичної культури органічно поєднувався з повним комплексом форм позакласної роботи в системі фізичного виховання учнів спеціальних шкіл-інтернатів для дітей з вадами мовлення.

На цьому етапі з метою корекції, компенсації та розвитку рухової системи учнів з РМ, було реалізоване оптимальне співвідношення часу, який використовувався на формування рухових навичок, вмій, спеціальних знань (30-35%) та часу на розвиток та удосконалення психомоторних функцій (70-75%). Ці пропорції обумовлені індивідуальними психічними та фізіологічними особливостями учнів молодшої вікової групи з РМ.

Потрібно звернути увагу на те, що показники означеного часу змінювались протягом етапу в залежності від різних психолого-педагогічних умов корекційно-компенсаторної роботи.

Враховуючи особливості первинного дефекту учнів з РМ, зон актуального та найближчого їх розвитку, закономірностей формування структурно-функціональних систем їх організму та моторних функцій ми використали такий варіант співвідношення корекційно спрямованих фізичних навантажень: 25% силової направленості (10% статико-динамічного, 15% динамічного режимів), 40% навантажень для розвитку аеробної витривалості, 5% динамічної силової витривалості, 15% навантажень для розвитку швидкості та швидко-силових можливостей, 5% для розвитку гнучкості та 20% для розвитку спритності (міжм'язова координація, статико-динамічна, реципрокна координація, тонка моторика та ін.). На основі цього співвідношення визначалась загальна педагогічна щільність (ЗПЩ) та моторна щільність (МЩ) кожного заняття.

Розвиток силових здібностей здійснювався на основі використання багаторазового повторення фізичної вправи з малою потужністю (25-30% від РМТ) та максимальним об'ємом (85-95% від РМТ), динамічних зусиль (потужність 45-50% від РМТ, об'єм 60-70% від РМТ). Каузальний тип корекції загальної та тонкої моторики дозволив нам врахувати те, що силові здібності учнів 7-10 років з РМ в розвитку носять нерівномірний характер і повністю залежать від рівня сформованості нейрофізіологічного базису їх організму.

Швидкісні та швидко-силові здібності в учнів з РМ формувались на цьому та наступних етапах з урахуванням їх морфологічних, функціональних і психічних

компонентів: латентного часу простої та складної рухової реакції; швидкості зорового руху; диференціації рухових дій; частоти рухів (темпу руху, інтенсивність руху); темпо-ритмічної структури рухових дій; зорової та моторної реакції; реципрокної, оптико-кінестетичної, оптико-просторової координації.

Особливу увагу на цьому етапі корекційного фізичного виховання учнів з РМ ми віддали розвитку у них спритності. Фізіологічним базисом спритності є пластичність нервових процесів, які забезпечують своєчасну й правильну психічну та рухову реакцію в умовах ситуативної поведінки учнів з РМ. У цій методиці нами були активно використані наступні рухові ігри: "Кругова лапта", „Бігуни", „Розвідка", „Рибалка", „Боротьба за м'яч", „Хто швидше?", „Неуважний вибуває", „Подолай перешкоду", „Попади в ціль", „Подолай міст, що хитається", „Передай м'яч із рук у руки", „Витовхай із кола", „Вибий м'ячем", „Передай естафету", „Попади в кошик", „Хто швидше з жонгливанням м'ячами?"

Потрібно звернути увагу на те, що ігрові форми рухової діяльності учнів з РМ забезпечували інтенсивне формування особистого активного мовлення дитини, лексико-граматичних його аспектів, форм та функцій. Збільшення словникового запасу відбувалось за рахунок назви ігор, викладення їх змісту, правил, дійових осіб, оцінок результатів діяльності, мовленнєвого прояву психоемоційних реакцій (задоволення, зацікавлення, підбадьорення, підтримка, підказка та ін.).

В системі основних рухових здібностей гнучкість забезпечує реалізацію біомеханічних та біокінематичних параметрів рухової діяльності дитини з вадами мовлення. В обсязі часу, що було затрачено на розвиток фізичних якостей, ми виділяли 5-10% для формування гнучкості.

В процесі корекційно-компенсаторної роботи з учнями з РМ ми особливу увагу віддали розвитку аеробної витривалості, параметри якої забезпечують мовленнєве функціонування, що вкрай важливе для дітей з розладом мовлення. Дихальні вправи виконувалися протягом 1-2 хвилин, при цьому ми контролювали стан учнів із РМ, щоб не викликати перенапруги дихального центру (профілактика непритомностей, задишки).

Ми зчили та розвивали у дітей подовжений видих, контроль за його силою та швидкістю. З цією метою ми використовували ігрові форми, такі як „Корабель гудить", „Витричай", „Хто швидше закотить тенісний м'ячик", „Млин", „Листя коливається", „Сніг летить".

Збільшення завдань розвитку основних фізичних якостей у учнів з РМ органічно пов'язано з корекційним навчанням рухових дій, корекцією їх мовленнєвого апарату.

Особливості методики формування рухових дій визначились тим, що на основі комплексного типу корекції органічно поєднувались методи вивчення рухових дій з використанням логопедичної допомоги учням з РМ.

Завдання загального уявлення формували на засадах методичного підходу: показ → слухання → показ, який забезпечив єдність логічної, сенсорної, моторної та мовленнєвої основи рухової дії. Поглиблене вивчення учнями з РМ рухових дій різної структурної будови (гімнастичні вправи, вправи легкої атлетики, спортивних та танцювальних ігор, музично-ритмічної підготовки), удосконалення предметно-практичної діяльності передбачало досить інтенсивний вплив на їх мовленнєвий апарат.

Вивчення про структуру рухових дій, що вивчались, формували на засадах комплексного значення наочності, при цьому чітко співвідносили слова з назвою вправи, використовували конструктивними ланками її виконання. Такий методичний підхід передбачав

багаторазове повторення термінів, нових слів як педагогом, так і учнями з РМ, що являлось підґрунтям до удосконалення слухової, зорової та кінестетичної зосередженості, уваги, до їх особистого мовлення та мовлення оточуючих. При цьому ми вимагали від учнів з РМ пріоритетного використання мовлення по відношенню до міміки, жестів, погляду.

Розвиток фізичних якостей, формування нових рухових дій, корекція мовленнєвих порушень у учнів молодшої вікової групи шкіл-інтернатів для дітей з розладом мовлення здійснювались в органічному поєднанні з методикою формування у них позитивної дидактико-реабілітаційної мотивації. Означена методика реалізовувалась на кожному занятті і включала наступні структурні компоненти: оцінка та свідоме уявлення учнями з РМ свої психічних, фізичних та мовленнєвих можливостей (17–20% від ПЗПЦ); орієнтація учнів з РМ на продуктивну та свідому діяльність на уроках фізичної культури, навчально-тренувальних та логопедичних заняттях (10–12% від ПЗПЦ); формування позитивних психологічних установок відносно власних можливостей (5–7% від ПЗПЦ); розвиток свідомого уявлення про реабілітаційні можливості фізичної культури, спорту (10–12% від ПЗПЦ); систематичне підкріплення корекційно-виховної діяльності учнів з РМ стабільною динамікою покращення показників якісного стану їх рухової сфери та мовлення (3–5% від ПЗПЦ); набуття учнями з РМ специфічних фізичних якостей, рухових навичок та вмінь, навичок спілкування з однолітками та дорослими, актуальних в корекції складної структури дефекту, як доказу здатності до певних досягнень (10–12% від ПЗПЦ); свідоме розуміння учнів з РМ природи своїх досягнень, задоволення від діяльності, віра в свої можливості (10–15% від ПЗПЦ).

Висновки

В процесі корекційно-компенсаторного навчання ми постійно створювали дидактичні та емоціогенні ситуації новизни, які досить ефективно забезпечували формування інтересу означених учнів до систематичних занять фізичними вправами, спортом, до різноманітних корекційних занять. Специфічність корекційно-компенсаторного навчання рухових дій, розвитку фізичних якостей у поєднанні з логопедичною допомогою, забезпечила на цьому етапі досить високий рівень оперативної результативності (після кожних 7–8 занять проводилось тестування), що являлась підґрунтям стабілізації позитивної дидактико-реабілітаційної мотивації та позитивної „Я” – концепції особистості учнів з РМ.

Література

1. Григоренко В.Г. Теория дифференциально-интегральных оптимальных педагогических факторов в физической реабилитации человека. - М.: Физкультурно-спортивные изобретения России, 1993. – 107 с.
2. Дудьев В.П. Развитие движения у учащихся с речевыми нарушениями. Актуальные проблемы дефектологии/ Межвуз. науч. конф.: Тез. докл. – М.: МГПИ, 1991.– С. 54.
3. Логвинова Л.Л., Лактюшина Т.Л. Логопедическая работа по устранению нарушений звукопроизношения. – Славянск: Изд-во СГПИ, 2000. – 92 с.
4. Матвеев Л.П. Теория и методика физической культуры. – М.: Физкультура и спорт, 1991.

- Проблемы физического воспитания аномальных детей// Материалы
конференции / Ред. коллегия: Кручинин В.А. и др. – М., 1987. – 117 с.
- Шана Ю.А. Методика физвоспитания детей с тяжелыми нарушениями речи
(лекция): Автореф. дис.... канд. пед. наук. – М., 1982. – 24 с.

STRUCTURE OF THE PREPARATORY MOTIVATIONAL STAGE OF CORRECTIONAL PHYSICAL TRAINING OF PUPILS WITH INFRINGEMENT OF SPEECH IN CONDITIONS OF THE SPECIALIZED SCHOOLS-BOARDING SCHOOLS

Oleh OLIYNYK

Donbass state machine-building academy

Abstract. The structure preparatory of stage of the correction-directed physical education of
pupils with violation of speech are expounded in work. In this article it is uncovered the expediency
system mode in the structuring of the correction-directed physical education of the pupils, who
suffer from damage of the speech function.

Key words: infringement of speech, specialized schools, boarding schools, correction-directed
education.

WOWADZENIE ZAJĘĆ RUCHOWYCH W WODZIE ORAZ KĄPIELI OSÓB PEŁNO I NIEPEŁNOSPRAWNYCH RUCHOWO W ASPEKCIE ICH BEZPIECZEŃSTWA

Grzegorz KONIECZNY¹, Krystyna ANTONIAK-LEWANDOWSKA²,
Zdzisława WRZOSEK¹

¹*Katedra Fizjoterapii w Dysfunkcjach Narządu Ruchu, AWF Wrocław*

²*Katedra Pływania, AWF Wrocław*

WSTĘP. PEŁNOSPRAWNI RUCHOWO

Zajęcia ruchowe w wodzie są jedną z bardziej atrakcyjnych form aktywności. Świadczy
o tym liczba kąpiących się latem w morzu, jeziorach i rzekach oraz duża frekwencja
z pływania odbywających się na krytych pływalniach w ciągu roku. Bardzo
są również obozy letnie organizowane nad jeziorami, obfitujące w różne formy
wypoczynku dzieci i młodzieży. W ostatnich latach coraz większą liczbę
zyskały obozy, których programy stanowią kontynuację zajęć pozalekcyjnych
z rekreacyjnymi oraz sportowymi formami ruchu w wodzie i na lądzie.

Jako niecodzienne środowisko przebywania człowieka, oddziałuje na organizm
różnymi bodźcami, powodującymi określone reakcje. Można wyróżnić tu
temperaturę wody – czynnik termiczny, odbieranie ciśnienia hydrostatycznego i
ciężkości, odczuwanie lepkości wody oraz napięcia powierzchniowe [1].